

הוצאת ספריו וכתביו הק"ו ומסעלים להפצת תורתו

משתגעין ומתלהטין ב תורת האור החיים הקדוש

פרשת לך תשפ"ג | גליון סא

פנינים מובחרים מעובדים ומתומצתים על פי דברי רבינו

פניני חיים

מוסר חיים לקח מהפרשה במשנת רבינו

הליכת אברהם 'לא על מנת לקבל פרס'!

ויעבר אברם בארץ עד מקום שכם עד אלון מורה והפגעני אז בארץ. (יב, ו)

מה הכוונה "ויעבר אברהם בארץ", היה צריך לומר "ויבוא אברהם לארץ". ויש לפרש, דאברהם היה עובר בארץ ממקום למקום בלא שום פחד ומורא, ולא אמרו לו בני הארץ הכנענים שום דבר, וזהו מוסיפה התורה "והכנעני אז בארץ", שהוא עבר ביניהם ללא כל חשש.

ועוד יש לפרש באופן אחר, דאברהם היה תמיד בכל מצב בדרגת 'עובר', ולא היה מחזיק עצמו בחשיבות, אלא "עברי" בשפלות גדולה, וכמו שכתוב 'אברהם העברי'.

ויאמר אברם אל לוט אל נא תהי מריבה ביני ובינך וביני רעי וביני רעיך כי אנשים אחים אנחנו. (יג, ח)

קשה מהו כוונת "כי אחים אנחנו", והרי אפילו אם אינם אחים אין להם לריב. ויש לפרש דנתכוון לומר לו דכיון שהם אחים, גם כשיבואו לפני השופט ויצדיקו אחד מהם וירשיעו את השני, יהיה מזה פגם ובושה גם לשני, ולכן טוב שלא יבואו לידי ריב ומחלוקת.

ועוד יש לפרש דכל הריב נגרם רק מפני שהם אחים, ולכן הם מזלזלים בכבודו של אברהם אבינו, אבל אם לא היו אחים, היו נוהגים כבוד באברהם, לצד רוממות כבודו אשר גדלו אלוקים.

ויבן שם מזבח ליהוה. (יג, יח)

כוונת הכתוב להודיע גודל חיבתו של אברהם כלפי כבודו של השם יתברך שמו, כי ה' נגלה אליו ובשרו בבשורת הזרע ובנתינת הארץ, והוא לא החשיב בשורת שתי מעלות טובות לכולם, בייחס ובערך לגודל ערך שמחתו בגילוי שכינתו אליו יתברך אליו.

וזה אומרת התורה "ויבן שם מזבח לה' הנראה אליו", שהסיבה שבנה את המזבח, זה היה על גודל שמחתו על מה שנראה ה' יתברך אליו, ולא על בשורת הארץ והבנים. ומסיים רבינו, כלשון קודשו: וזה אות לבניו, וכמה מהם הרחיקו חשק הזרע בערך חשק התורה והמצוות, וצא ולמד מכן עזאי, בטענתו "ומה אעשה ונפשי חשקה בתורה".

בספר אמרי יוסף הביא דברי רבינו וכתב על כך: וכמה מן המוסר בדברי האור החיים הקדוש, אשר כמעט מחוייב כל אדם שלא לשכוח דבריו הקדושים הללו בכל עת ובכל זמן.

ויברכהו ויאמר ברוך אברם לאל עליון קנה שמים וארץ וברוך אל עליון אשר מגן צריך בידך וגו'. (יד, יט-כ)

קשה מהו הטעם שהקדים לברך את אברהם קודם שברך את הקב"ה. ויש לומר כי אברהם הכיר מעצמו את בוראו והשתדל באמונתו יתברך שמו, ולכן הקדים וברך אותו ואחר כך את הקב"ה שנתרצה באברהם על מעשיו, וכוונתו בזה היתה ללמד אותנו, שאין הקב"ה מתרצה אלא במי שהוא מתרצה קודם בהקב"ה.

נתייאש לבו מהברכות, ולמרות זאת הלך כרצון ה' ולא ויתר על ההליכה אפילו שהבין שכבר לא יזכה לכלל הברכות, ואז נתגלה שכל מעשיו לשם שמים ושלא על מחמת הברכות שהבטיח לו הקב"ה, לא היה הולך כל זמן שלוט היה הולך עמו.

לפי דברי ה'ערבי נחל' מובן למה הוסיף הפסוק "וילך לוט עמו", דלפי דברי רבינו שפירש דהפסוק מודיע שהוא הלך רק משום מצוות ה', הרי מספיק שיאמר הפסוק רק "וילך אברם כאשר דיבר ה'", ולפי זה מובן היטב, דכוונת הפסוק להוכיח שעשה רק לצד מצוות ה', וראיה כלך מזה שהרי לוט הלך עמו, ונמצא שבגלל לוט לא יזכה לכל ההבטחות.

דבר חידוש מופלא כתב בספר צמח דוד (לבנו של ה"בני יששכר") שהקשה גם איזה נסיון הוא זה כשהיה לו טובה והנאה מזה. ותירץ כך:

דהיה כאן ציווי מיוחד מהקב"ה שאברהם אבינו יכוין במעשיו לשם טובתו והנאתו, וזה היה נסיון גדול אצל אברהם אבינו, שכל אבריו היו משועבדים בתכלית האמת, אך ורק לעשות רצונו של הקב"ה, וכעת נתנסה בציווי אשר היה מוכרח לעשות להנאת ולטובתו.

ובזה מפרש שינוי הלשון כדיוקו של רבינו, דבתחילת הפרשה כתוב לשון 'אמירה', וכאן כתוב כאשר 'דיבר' ה', שהוא לשון קשה, אלא שהאמירה היתה להנאתו ולטובתו, אבל אצל אברהם אבינו שכבר זיכך כל כך את גופו וכל חומריות תענוגיו עולם הזה, אשר לא יכל ליהנות מזה העולם, לכן זה היה אצלו "דיבור", כיון שהיה הדבר קשה עליו, עכ"ד הנפלאים, וזהו היפך מדברי רבינו.

וילך אברם כאשר דבר אליו ה'. (יב, ד)

כתב רבינו: עוד ירצה, להיות שאמר לו ה' הבטחות ותעליות הרבה פשילך לו מארצו... אם פן הגם שילך, יסבר הרוצה כי אין להחזיק לו טובה על זה שאפלו קל שבקלים פשיראה כל התועליות ימהר לפע, לזה הודיע הפתוב צדקותו של אברהם, כי מה שהלך לא לצד ההבטחות האמורות אלא לעשות דבר ה'.

ודקדק לומר כאשר דבר' ולא כאשר אמר', כמו שהתחיל בתחלת הפרשה ויאמר ה', לאמת כדברינו.

והוא יש לך לדעת, כי כל מקום שיאמר הפתוב דבור יגיד על דבר קשה והאמירה היא רפה, וכאן הזכיר בתחלת הפרשה ויאמר ה', לצד שכל הדבר הוא להנאת אברהם, ובמעשה אברהם אמר כאשר דבר, פרוש, שעשה הדבר לצד גזרת מלך עליו ולא לתועלת הנמשך לו.

לפי דברי רבינו, אפשר לתרץ ולהבין, שאכן זה היה הקושי הגדול בעצם הנסיון שהקב"ה ניסה את אברהם, האם הליכתו תהא בגלל הטובות וההנאות שלו, או שילך מפני מצוות השם יתברך, והתורה מעידה על אברהם אבינו שהלך מפני מצוות המלך.

ובספר ערבי נחל תירץ הקושיא הזאת באופן אחר, על פי דברי רבינו, שכתב בפסוק א' שנצטווה אברהם אבינו להיפרד מכל משפחתו ובאופן זה יזכה לכל ההבטחות, נמצא שכשהלך לוט עמו

אברהם נימול רק בחצות ולא זידו עצמו להקדים המצוה

בעצם היום הזה נמול אברהם.

כתב רבינו (יז, כד): להיות שישמעאל היה גדול בן י"ג שנה לזה הצורך לקחתו בדברים להתרצות לו. וגם לילידי ביתו ומקנת כספו כי היה בהם גדולים ולקחם בפיים כי רצה שכלם יקבלו עליהם ברצונם מצות המלך...

עוד יכון לומר, שלא נתעבב מעשות מצות ה' אלא תכף ומיד כאשר דבר, פרוש, סמוך, וזה להודיע זריזותו ע"ה בעבודת הקדוש ברוך הוא.

עוד יכון לומר על דרך אומנם ז"ל (ע"ז כז). המול ימול שצריך המל שיהיה הוא עצמו נמול. וזה הוא שאמר כאשר דבר אתו, פרוש, שקדם הוא ומל עצמו תחלה ואחר כך מל האחרים... כי השמיענו הפתוב שהוא מל עצמו תחלה...

המהרש"ם בספר תכלת מרדכי (בפרשתו, נר מצוה אות ד') רצה ללמד זכות על אותם שאין מלים מיד בבוקר, שכן מצינו אצל אברהם אבינו בעצמו שממנו נלמד דין 'זריזין מקדימין למצוות', ואיתא בפרקי דר"א (פרק כ"ט) דבחצי יום מל אברהם את עצמו, ויליף מדכתיב "בעצם", בגבורת השמש בחצי היום. אבל דחה זאת, דיתכן דאברהם אבינו שאני, כיון שלא נצטווה רק בחצות.

והעיר המכתם לדוד, דכל הוכחת המהרש"ם נכונה, רק לפי דעת רבינו שאברהם מל תחילה את עצמו ואח"כ מל עבדיו, אבל לדעת רבינו בחיי שכתב דאברהם השתדל תחלה במילתו, ובאחרונה מל את עצמו. והכריח לדבר, שאילו הקדים מילתו למילתם היה חולה מסוכן ולא היה אפשר להתעסק בהם, וכך כתבו האבן עזרא והרמב"ן. לפי זה לא קשה מידי, דבאמת היה זריז במצוותו מיד שנצטווה, ואדרבה היה זה זריזות נפלא, ואפילו גם חוץ לכח הטבעי, מה שגמר מילת אנשים רבים של בני ביתו עד חצות היום, אבל לשיטת רבינו אתי שפיר הראיה, שלא התחיל למול עד חצות.

והגר"ח פלאגי' בספר ראה חיים (ח"א דף יג, ב) האריך בכמה אופנים מדוע נשתהה עד חצות:

א. תחילה הביא תירוץ של הנזר הקודש (ב"ר מז, יא) שהמתין עד ג' שעות ביום, [ודלא כפרקי דרבי אליעזר הנ"ל שהיה זה בחצות, ופליגי בפירוש מילת 'בעצם' היום] כי משה זו ואילך הכל נעורים משנתם, וכונתו בכך היתה כדי לפרסם הדבר, וכדכתיב "לא מראש בסתר דברתי" (ישעיה מז, טז).

והקשה עליו, דמדבריו יוצא ש'ברב עם הדרת מלך' דוחה לדין 'זריזין מקדימין למצוות' וזה נסתר מדברי הגמ' (ר"ה לב, ב) דמקשה מדוע אין תוקעין בתפילת שחרית והרי זריזין מקדימין למצוות, ואמרינן התם דאין לומר משום ברוב עם הדרת מלך, דא"כ גם הלל יאמרו רק לאחר מוסף. ומשמע דהגמ' נקטה דברוב עם אינו דוחה כלל חובת 'זריזין מקדימין'. ותירץ, דאין כוונתו מדין ברוב עם, אלא מדין קידוש השם שיתפרסם לעין כל שהוא נימול לעת זקנתו לקיים מצות ה', ואיכא משום 'מצוה מן המובחר' דזה בודאי דוחה לזריזין מקדימין למצוות.

והוסיף עוד, דכיון דהיה במילתו משום קידוש השם ופרסום המצווה, הרי הוא מזכה את הרבים ע"י מצוותו, ורגול המעשה יותר מן העושה, וא"כ שפיר צריך לוותר על זריזין מקדימין שהוא רק הידור מצווה, בשביל לזכות את חבירו במצווה, וכעין שכתב המג"א לענין מהדרין ב'נר חנוכה' (או"ח סי' תרע"ב סק"א) דמי שיש לו שמן לב' נרות לקיים מצוות מהדרין ולחבירו אין שמן כלל צריך ליתן לחבירו ולוותר על הידור מצוה שלו.

ב. במילה שלא בזמנה ליכא דין זריזין מקדימין, דכיון דאידיחי אידיחי, ומילת אברהם שלא היה ביום השמיני, חשיב מילה שלא בזמנה, ושפיר איחר עד חצות.

ג. שאברהם לא נצטווה אלא בחצות היום (וכדברי התכלת מרדכי הנ"ל), ושכן מוכח מלשון הרמב"ן שכתב 'בעצם היום הזה שנצטווה במילה הוא נימול' ומשמע דגוף הציווי היה בעצם היום. וציון לדברי המדרש תהלים (פ' קי"ב) 'אשרי איש ירא את ה' אברהם שמר את התורה מאל"ף ועד ת"י', שנאמר עקב אשר שמע אברהם בקולי (הלל כו, ה), לפיכך נאמר עליו המזמור הזה מאל"ף ועד ת"י, 'במצותיו חפץ בך' שלא עשה את המצוה באנגריא אלא בשמחה, שנאמר במצותיו חפץ מאד, אמר לו הקדוש ברוך הוא 'המול ימול', ומל מיד, בעצם היום הזה נמול אברהם, עכ"ל. מפורש כאן דמיד אחר הציווי שהיה בעצם היום מל עצמו.

ד. אברהם נשתהה עד חצי היום, ולא לחינם אלא כדי לפייס ולדבר על לב בני ביתו ועבדיו שימולו עצמם, והלך אצל ממרא שיתן לו עצה שימולו עצמם ילידי ביתו (ע"י דעת זקנים לבעלי התוס' ריש פ"ו וירא), ונתן לו עצה שימול עצמו ואח"כ הם ירצו למול. ויצוין שכן פירש רבינו לעיל (פסוק כ"ג) הכתוב 'ויקח אברהם את ישמעאל בנו ואת כל ילדי ביתו ואת כל מקנת כספו: להיות שישמעאל היה גדול בן י"ג שנה לזה הוצרך לקחתו בדברים להתרצות לו. וגם לילידי ביתו ומקנת כספו כי היה בהם גדולים ולקחם בפיוס, כי רצה שכולם יקבלו עליהם ברצונם מצות המלך.

החובה על האדם לשנות מקום לטובת ה'מזל'

לך לך לתועלתך והגם שאין הטובה מסבבת מההשתדלות... אף על פי כן יש טעם בדבר לצד שנוי מקום והוא אומרו מארצך ואמרו ז"ל (חלין צה:), ג' דברים, אף על פי שאין נחש יש סימן, והם בית תיגוק וכו'.

ואמרו עוד (ב"מ עה): מאן דביש ליה בהאי מתא ולא אזיל למתא אחריתא צועק לפני ה' ואינו נענה. (יב, א)

העיר הגאון האדר"ת (קונטרס העלם דבר, נדפס מכת"י בקובץ בית אהרן וישראל, גליון קכ"ד, עמ' כ"ט) דבגמ' איתא סתמא דהוא מן הצועקים ואינם נענין, ופירש רש"י דצועקין היינו לפני בית דין של מטה, וצריך ביאור איך מפרש רבינו דקאי על הצועק לפני ה', וכי היד ה' תקצר להושיעו בכל מקום שהוא.

אולם לא ראה שה'שיטה מקובצת' (שם) הביא בשם 'שיטה' שפירש כן, וז"ל: ושמעינן מהא שרוצה לומר ואינם נענים בבית דין של מעלה לפי שהם פשעו בעצמם, אבל רש"י ז"ל פירש ואינם נענים בבית דין של מטה, ולא דאיק לו, עכ"ל. ונראה מדבריו שהוכיח הפירוש הוא דוקא בב"ד של מעלה, דלא שייך לפרש דבר זה לגבי ב"ד של מטה.

עוד יש להעיר בענין זה, משו"ת דברי נחמיה (או"ח סי' מ"ג - מ"ד) המביא בשם הבעש"ט ז"ל דהא דאמרינן דמאן דביש ליה בהאי מתא ילך למתא אחריתא, הוא רק בדברים הרעים הנמשכים לו מאנשי אותה העיר, שמריעים לו או מצערים אותו, אבל ברעה שאין נמשך לו דוקא מאותה העיר אין נכון לילך לעיר אחרת.

ומבאר הדברים, שהרי הטעם שאינו נענה כתבו ה'ראשונים' שהוא משום דגורם רעה לעצמו כשאינו יוצא, וא"כ זהו שייך רק ברעות טבעיים שעושים לו בני העיר ששונאים אותו וכדומה, אבל מה שייך זאת בכל הרעות המתרגשות ובאות מהשמים.

לכך בהרבה מקומות כשז"ל מוכיחים עניני תשובה ועצות למי שיש לו יסורים, לא הזכירו שיעבור מקום ויתכפר לו החטא, ולכאורה מה יועילו צעקותיו ותשובתו כיון שאינו משנה מקומו, וע"כ דלא נאמר באופן שאין המקום גורם.

ובשו"ת עמודי אש (סי' כ' אות כ"ב) הביא דבריו, ותירץ בזה קושיית הבאר היטב (אע"ה"ז סי' ע"ה סק"ט), ומאידך העיר מהירושלמי (שבת פ"ו ה"ט) דמשמע שגם ברעה שאינו מחמת אנשי העיר ישנה מקומו, עיי"ש.

הנס שדאה את כל הארץ מבלי לסבב ראשו

וְיָאָה מִן הַמָּקוֹם. טַעַם שֶׁהֶצְרֵךְ לִוְמָר מִן הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אָתָּה שָׁם. כָּאֵן עֲשֶׂה לֹא נִס עֲצוּם שֶׁיִּכָּל לְרָאוֹת מִצְפּוֹן לְדָרוֹם וּמִמְעַרְב לְמִזְרָח מִמָּקוֹם אֶחָד מִבְּלִי שֶׁיִּצְרֹךְ לְסוּבָּב. (יג, יד)

צריך ביאור, דהלא לא עביד הקב"ה ניסא למגני, ומה טעם היה בנס עצום כזה שיוכל לראות כל הארץ יחד מבלי לסובב ראשו.

ומצינו בזה כמה ביאורים:

הגר"ח שמואלביץ ז"ל ביאר (שיחות מוסר תשל"א מאמר ל'), כי אינו דומה ראיית ארץ ישראל כחטיבה וחתיכה אחת, לראיית ב' חצאים, ויש מעלה יתירה בעשיית דבר שלם בבת אחת, עיי"ש באריכות ביסוד זה.

עוד ביאר (פרקי הגות ומוסר, חנוכה עמ' קמ"ד) באופן אחר, שלא הובים לפני המקום עושה השי"ת גם נסים קטנים שאינם מוכרחים כ"כ, לחסוך מהם טירחא מועטת ביותר, לרוב אהבתם וחיתבתם, עיי"ש שהרחיב בכמה ראיות לזה.

בספר דברי שמואל (ראטה) ביאר הענין, שהיה זה סימן לבניו שיהיה נוח לכבוש את אר"י בכל מקום שיפנו, מבלי התאמצות ובקשת תחבולות, וכעין שאמרו ז"ל (חולין צא, ב) שקיפל הקב"ה כל אר"י תחת יעקב אבינו לסימן שתהיה נוחה ליכבש לבניו.

הגה"ח ר' יצחק מתתיהו לוריא ז"ל פירש (בסוף ספרו שערי לימוד, והובא בס' נטעי אשל), שאברהם אבינו כיון שעמד לפני ה' לא היה יכול להזיז אבר כלשהו מרוב פחד ואימה, וכמו שידענו עובדות מצדיקים ז"ע שעמדו בתפילתם ללא ניע וזיע מרוב אימת הבורא, ולכן היה צריך הקב"ה לעשות נס שיוכל לראות מבלי לסבב ראשו.

מאות מגידי שיעור וחונן תורת האור החיים הקדוש מעידי: עם הספר 'כל הכתוב לחיים' המול אלפי באויות מגדולי הדורות על ספר 'אור החיים' הקדוש, פרושים ופירושים 'מתוקות ועריבות' בדברי האור החיים הקדוש, ומגלים צפונות ופלאות בתורתו הקדושה, עד כבדי ש'משתגשגין ומתלהטין אחריה'.

להשיג בכל חנויות הספרים, או בקו ה'מושרת' 0733.743.620

אור החיים' – ספרו הקדוש על התורה

מאמרים משובבי נפש להתלהט ולהתקדש בלימוד אור החיים הקדוש

כמה קולמוסים נשתברו על דבריו הכמוסים והחתומים של רבנו באותו קטע (ויקרא טו, א), ועליו כתב הרה"ק רבי דוד שלמה אייבשיץ ז"ע בערבי נחל: "עיין מה שכתב בזה רוח אפינו בספר 'אור החיים', ודבריו בלתי מושגים רק ברוח הקודש, רק תחלת דבריו הם מובנים למעיין קצת. ולכן אמרתי להסביר קצת ראש דבריו".

מופלאים ונשגבים הם דבריו של הרה"ק רבי יצחק אייזיק מקאמארגא ז"ע, בספרו 'אוצר החיים' (ויקרא מצוה קכה), שלאחר שכתב לבאר דברי רבנו על פי קבלה חתם דבריו בחרדת קודש: "כך נראה לעניות דעתי לפרש, באימה ויראה קדש הקדשים אשר נאמרו ברוח אלקים חיים. ואפשר כיוונתי לאחד מן אלף לכונת הקדוש, די בזה".

וב'אור התורה' (פרשת בחוקותי) להגה"ק רבי שלום תאומים זצוק"ל הביא דברי רבנו אלו, ובאמצעותם ביאר בדרך חסידות מאמר הכתוב (ויקרא כו, טו) "ואם את משפטי תגלל נפשכם בלתי עשות את כל מצוותי להפרכם את בריתי", שטמונה כאן ברכה נסתרת, שיזכר שתגלל נפשם, היא התפשטות הגשמיות, על ידי שידבקו בשכל אלוקי שבמצוות התורה.

ובהביאו דברי רבנו, כתב: "ודברים אלו נמצאים אצל יחיד סגולה השלמים, והם ממש קריבות בני אהרן בקרבנותם לפני ה', כאשר ביאר לנו שמץ מינהו רבינו הגדול בעל 'אור החיים' זלה"ה, אשר אמיתת אור התורה הופיע עליו, וחתם דבריו: "וברוך ה' אשר האיר עינינו בתורת אמת אשר הופיע עלינו בדברי קדשו".

גם ב'מאמר מרדכי' - להגה"ק רבי מרדכי לעטניר מדראהביטש זצוק"ל (מגדולי תלמידי הרה"ק רבי יעקב יצחק 'החזון' מלובלין, הרה"ק רבי ישראל מקאזניץ ז"ע והרה"ק רבי צבי הירש מזידיטשוב ז"ע) - הובא (בפרשת אחרי) מכתבו, במענה לאשר התבקש לבאר דברי רבנו אלו.

ופתח דבריו: "עיינתי בדברי קדשו הסתומים, ובאמת נר' ב'אור החיים' מהו, כאמרם ז"ל 'שרגא בטיהרא מאי מהני'. אמנם, אמרתי ויהי מה, תורה היא וללמוד אני צריך. ואחר העיון הדק היטב בדברי קדשו, נפתחו לי שערי אור החיים בכמה דרכים, על פי הקדמת רבותינו הקדושים נ"ע, רבינו קודש הקדשים הארז"ל והרמ"ק ז"ל ובראשם דברי הזוהר הקדוש. אמנם לא אאריך במלין בכדי שלא להלאת המעיין, ובפרט למי שלא הורגל עדיין בלימודי הארז"ל. ואף על פי כן לא אשיב פניו ריקם, ואבאר דברי הרב 'אור החיים' בדרך כלל..."

והאריך בדבריו, אותם חתם: "והנה כבוד מעלת תורתו מאמין ויאמין אשר תורתנו הקדושה ארוכה מארץ מדה, שבעים פנים לתורה, ועוד לאלוה מלין לבאר בדבריו הקדושים כמה רזין טמירין. אמנם מורא על ראשי לבאר במכתב. והראיה, שהרי הרב אומר כן ברמז סתום. ודברים שכתבתי נראו לענ"ד פשוטים. והנני מבקש מכל מעיין, אשר יעיין בזה במתן פעמיים ושלוש הדק היטב.

עמדו הגבאים בדרכו ונטלו את אגרת התשובה כדי להציץ בה.

וימצא כתוב: "תקח חומש בראשית ותלמד את פירוש 'אור החיים' הקדוש על פרשת קניית מערת המכפלה שקנה אברהם אבינו ע"ה מאת עפרון החתי, ומזה תדע כל המנהגים והכוונות".

ואכן, זמן מה לאחר שיצא העגלון מן הבית, ביקש הרה"ק מרחמסטריווקא שיביאו לו חומש בראשית עם פירוש 'אור החיים' הקדוש, ולאחר שישב ולמד אותה הפרשה, הורה לגבאים שיכתבו מכתב לאותה קהילה ויודיעו שהוא מוכן לבוא ולמלא מבוקשם. ('מחשבת נחום', להגה"ח רבי מנחם נחום רבינוביץ זצ"ל (ריש מתיבתא 'תומכי צדק' דקוידניב בברנוביץ ולימים אב"ד בחיפה), בן הרה"ק רבי פנחס מקונטקובה ז"ע וחתן הרה"ק רבי יוסף מקוידניב ז"ע, בשיחת כ"ק האדמו"ר מרחמסטריווקא- ארה"ב שליט"א - המובאת ב'אמרות טהורות' (פרשת חיי שרה) - מובא, ששמע מפי הרה"ח רבי יוחנן אויערבאך ז"ל)

ועוד יסופר: לאחר שהרה"ק רבי ישראל מריז"ן ז"ע הצליח להימלט מבית האסורים, בו היה כלוא קרוב לשנתיים בעקבות עלילה והלשנה, פנה אליו הרה"ק רבי יצחק מסקווירא ז"ע - שהיה חתנו, אלא שהתאלמן בתקופת המאסר - וביקש לשבות בצלו. נענה והסכים לו, והשבת בה הגיע פרשת אחרי מות היתה.

תחת אחד השיחים באותה שבת, אמר הרה"ק מריז"ן: "ה'אור החיים' הקדוש מדבר בתחילת הפרשה על השכלת השכל, וזקני המגיד ממעזריטש אמר שבדבריו מרומזים עשר מדרגות של מסירות נפש. זקני הבין היטב את ענין מסירות נפש. ועתה אני אומר, שבזמננו כאשר יהודי אומר 'אשרי יושבי ביתך' כראוי, מסירות נפש היא". ('אהלי יעקב' (פרשת אחרי וקדושים) לכ"ק האדמו"ר רבי יעקב מהוסיאטין זצוק"ל, ששמע מהגה"ח רבי שלום מלמד זצ"ל הנועד בתוארו 'הרב מאומן'. בנוסח דומה מובא ב'דרך נחומים', להרה"ח רבי נחום מרדכי פרום ז"ל מחשובי חסידי סקווירא ומחונקבה. והוסיף, שהרה"ק מסקווירא העיד, שבעת שהרה"ק מריז"ן דיבר בקדשו ראו כל הנוכחים שהוא במדרגה של 'התפשטות הגשמיות'. גירסא מעט שונה מובאת ב'ליקוט מאורי אור', מפי כ"ק האדמו"ר מסקווירא שליט"א, שזקנו ציטט מדברי הרה"ק מריז"ן שאמר: "היום יכול יהודי להגיד 'שמע ישראל' ואף אז יוכל להיות אצלו עשר מעלות של מסירות נפש". והוסיף הרה"ק מסקווירא על דברי חותנו: "היום יכול יהודי לשבת בשקט ומבלי שיזכר מאומה בצינויותו, ואף אז ישיג עשר מעלות של מסירות נפש").

על רזים טמירים שנגנזו ב'אור החיים', מסופר המעשה הבא: אברך צעיר לימים היה הרה"ק רבי יוחנן מרחמסטריווקא ז"ע כאשר נסתלק אביו, הרה"ק רבי מרדכי מטשערנוביל ז"ע, לגנזי מרומים, ובקושי מלאו לו עשרים ואחת שנים. כשבעת אחיו, קיבל אף הוא להנהיג עדת חסידים וברחמסטריווקא קבע מושבו. לא כל הזמנים היו שווים לטובה, ולא אחת אירע שהרעב והמחסור נתנו אותותיהם בחצר הקודש.

פעם באו אליו כמה יהודים, כמשלחת מאחת הקהילות העשירות, וביקשוהו שיסע עמם למקום מגוריהם ויקדש חלקה חדשה לבית החיים, כי אפסו מקומות הקבורה בבית העלמין שיסדו אבות אבותיהם. נענה ואמר להם: "כעת לא אוכל לנסוע אתכם, אבל כשאוכל להגיע בעוד תקופת מה, אשלח להודיעכם בטרם אבוא".

מיד בצאתם התיישב הרה"ק מרחמסטריווקא וערך מכתב לאחיו הגדול, הרה"ק רבי אהרן מטשערנוביל ז"ע [על הנהגתו של האח הבכור ועורתו לשבעת אחיו ששימשו באדמו"רות (הרה"ק רבי משה מקאריסטוב ז"ע, הרה"ק רבי יעקב ישראל מטשערקאס ז"ע, הרה"ק רבי מנחם נחום ממקאריב ז"ע, הרה"ק רבי אברהם מטריסק ז"ע, הרה"ק רבי יצחק מסקווירא ז"ע, הרה"ק רבי דוד מטאלנא ז"ע והרה"ק רבי יוחנן מרחמסטריווקא ז"ע) - התבטאו צדיקים בהפלגת השבח ואמרו: "אלו הם שבעת קני המנורה ואהרו עומד ומיטיב את הנרות"...]. וקרא לאחד העגלונים דמתא וביקשו שיסע לשלום ויביא את מכתבו לידי אחיו וימתין עד שישבנו תשובה כתובה.

משיצא בעל העגלה מלפניו, עצרוהו הגבאים והציצו במכתב, וקראו בו את המלים הבאות: "לכבוד אחי הגדול הרהצה"ק רבי אהרן וכו', כידוע לך הייתי צעיר לימים בהסתלקות אבינו זצוק"ל, ולא זכיתי ללמוד ממנו היאך מקדשים בית החיים. לזאת, הנני מבקש שתכתוב לי המנהגים והכוונות בזה הענין". סגרו הגבאים את המכתב והאיצו בעגלון שייצא לדרך.

הגיע השליח לטשערנוביל וסר מיד למעון הצדיק והאגרת בידו. קרא הרה"ק מטשערנוביל את דברי אחיו הצעיר, התיישב וכתב כמה מלים במענה ונתן את המכתב לעגלון, כשהוא מצרף פריסת שלום שהוא מבקש שימסור לאחיו. מששב העגלון לרחמסטריווקא, שוב

אלפים כבר נושעו

בזכות תרומתם למען 'אור החיים' הקדוש
והפצת ספריו הקדושים

קנה לעצמך זכות אצל 'אור החיים' הקדוש

מוקד הישועות: 0733-713-620

נערך מתוך שיעורי אור"ח הק'
מאת הרה"ח יהודה וייס שליט"א

ההבדל בין הצדיקים לרשעים

וּמְלִפְי צִדְק מֶלֶךְ שְׁלֵם הוֹצִיא לְחֵם וַיֵּין וְהוּא כֹהֵן לְאֵל עֲלִיּוֹן. (יד, יח)

בפרשתינו מסופר שאברהם הציל את מלך סדום במלחמה במסירות נפש, וכשנפגשו אחרי המלחמה, הוציא להם שם בנו של נח לחם ויין, ונתן להם.

שואל רבינו הקדוש, בשביל מה התורה מספרת לנו זאת ומה עלינו ללמוד מזה.

אלא מוסר השכל טמון בזה, להבחין בין התנהגות הרשעים של גויים שפלים, לבין התנהגות נדיבה ומיוחדת של יהודי. שמלך סדום למרות שאברהם הצילו במסירות נפש, לא נתן לו כלום כשחזר מהמלחמה. וצדקות שם בן נח- שלמרות שלא היה חייב לאברהם כלום, הוציא לו לחם ויין.

וזה לשון קדשו להגיד שבח הצדיקים מה בינם לבין הרשעים כי מלך סדום יצא לקראת אברהם לראות פניו ריקם הגם שאליו יחויב להקביל פני אברהם במנחה כיד המלך והוא הרשע יצא בידיים ריקניות, ושם הצדיק מבלי חיוב נדיבות יעץ והקביל פניו בלחם ויין".

וַיֹּאמֶר אֲבָרָם הֵן לִי לֹא נִתְתָה זֶרַע וְהִנֵּה בֶן בֵּיתִי יוֹרֵשׁ אֹתִי. (טו, ג)

תמה רבינו בפשוטו של מקרא, מאחר שאברהם אבינו כבר הכיר בהש"ת והובטח לו מפורש "ושמתי זרעך כעפר הארץ" איך יתכן שלא האמין בכך.

עוד מדייק הלשון "הן לי", וגם מה היה איכפת לו "בן ביתי יורש אותי" מה חילוק יש לו לאברהם מי יירש אותו.

מפרש רבינו על זה הדרך, לפי שהובטח לו במאמר פי ה' "ושמתי זרעך כעפר הארץ" חש אברהם והבין בדעתו שיהיו בניו כגויי הארץ השפלים והבוזיים הנדמים לעפר הארץ, כיון שנשמתם יורדת למטה. ומכך ירא וחרד על נפשו שלא יהיו יראים ושלמים, ופתח ואמר ביראתו השלימה "הן לי" בנים ששווים ודומים לי הדבקים באמונת אומן, כאלו אני רוצה. נעתר לו השי"ת והורוהו "צא החוצה וספור הכוכבים", אכן בניך יהיו צדיקים הנמשלים לכוכבים ככתוב "ומצדיקי הרבים ככוכבים".

ומה שאמר "בן ביתי יורש אותי" כוונתו היתה שאלו יהיו בניו כעפר הארץ, פחותים וגרועים, כבר עדיף וחביב עליו שכן ביתו הוא יירש אותו.

עתה מובן, שדייק אצל יעקב שנאמר גם לשון זה "והיה זרעך כעפר הארץ", דרשו על כך חז"ל במדרש שיהיו זרעו מתברכים במים כמו הארץ, ומים מכוון על תורה וכל שלל הטובות שבארץ שיבואו עליהם. כי מאחר שנתפרש לאברהם שיהיו כ'כוכבים', כבר רוצה בעפר הארץ, ודוקא אחר שנאמר מפורשות כ'כוכבים' דרשו גם את ה'עפר' לשבח.

עוד מביא מהמדרש, ונראה כאן רוח הקודש בדבריו, שאברהם טען כלפי שמאי שעדיף לו ללכת ערירי מן העולם ולא יניח בנים רשעים, וזה המכוון באומר "הן לי לא נתת זרע", אשר ילכו בדרך השם ביראה שלימה.

"והאמין בה" ויחשבה לו צדקה", יסוד גדול בדברי רבינו וחובה על כל איש לדעת ולנהוג כך, הן ידוע הכלל: 'אמירה לגבוה כמסירה להדיוט', אמר אברהם, הרי ה' הביטיח לי, והרי זה כאלו כבר נתקיים אצלי בפועל ממש, על כן תיכף ומיד "האמין בה" ויחשבה לו צדקה".

עוד בחינה מבאר רבינו, ומבהיל על הרעיון, בהקדם קושי חזקה, במאמר חז"ל 'הכל בידי שמים חוץ מיראת שמים', והרי יש לכל איש זכות בחירה, ומי יאמר שאכן ישארו בניו צדיקים. ולמרות הקושיא, אחר שהבטיח לו ה', הוא אמר וציווה שיהיו צדיקים ככוכבים, וממילא כל הקושיות יתבטלו מאליהם. והשי"ת אהב הצדקה והאמונה מצידו של אברהם והחשיב לו לצדקה נפלאה.

לקח טוב ניתן לנו מכך, שיש לו לאדם לבקש ולהאמין בהבטחת התורה, אברהם טען וביקש איני צריך בנים כ'עפר' אלא צדיקים גמורים, ומיד קיבל מה שביקש, והיתה לו ולזרעו אחריו וזוכה כולנו להיות בכלל הברכה לזרע ברך ד'. וזהו יסוד האמונה, לבטוח לגמרי, כיון שיצא מפי השם הרי יש להרגיש שכבר נשפע עלינו הברכה ולא ישנתה מאומה.

האם מותר להתפלל שלא יהיו לו בנים כשחושש

שלא יהיו מהוגנים

וּמְצִאתִי לְרִבּוֹתֵינוּ ז"ל שְׁאָמְרוּ מַעֲיֵן זֶה שִׁפְרָשׁוּ שִׁבְקָשׁוּ אֲבָרְהָם לְלַכֵּת עֲרִירֵי וְלֹא יִהְיוּ לוֹ בָּנִים שְׂאִינָם מְהֻגָּנִים. (טו, ג)

רבינו מביא מהמדרש דאברהם אבינו בקש ללכת ערירי ולא יהיו לו בנים שאינם מהוגנים, ומקורו במדרש רבה בפרשתן (מד, ט), ושם מבואר שכן ביקש ג"כ דוד המלך. ויש להוסיף ג"כ מדברי המדרש תנחומא (פר' תרומה סי' ט), במה שביקש שלמה המלך (מלכים א ח, לט) 'ונתת לאיש ככל דרכיו אשר תדע את לבבו כי אתה ידעת לבדך את לבב כל בני האדם' ומבאר המדרש ז"ל: אם הוא תובע בנים ואתה יודע שיהיו מכעיסים לפניך אל תתן לו עכ"ל, והרי לפנינו דאברהם אבינו ודוד ושלמה ביקשו כן מלפני הקב"ה שלא יתן בנים אם הם יכעיסו את הקב"ה [וקצת יש לדחות הראיה משלמה המלך, דשם חזינו רק ששלמה התפלל לה' שלא יקובל תפילתו של זה, אבל עדיין אינו ראייה שהלה אין לו להתפלל ולבקש. עוד י"ל ששם הכוונה במי שכבר יש לו בנים וכבר קיים מצות פו"ד]. ויש לציין ג"כ לדברי רבינו בפר' ויגש (לו, מ) 'דבר ידוע הוא כי הצדיקים יותר יחפצו בהעדר הבן, מהיותו בן ביש', עכ"ל"ק.

ויש להקשות ע"ז, מדברי הגמ' במס' ברכות (י, א) דחזקיהו לא עסק בפו"ר כיון דראה ברוח הקודש שיהיו לו בנים שאינם מהוגנים, ובא אליו ישעיהו הנביא והוכיח אותו על כך ואמר לו בהדי כבשי דרחמנא למה לך, שאין לו להתעסק בסתרים של הקב"ה, והוא צריך לעשות מה שהוא מצווה. והרי מבואר בדברי הגמ', דאע"פ שידע ברוח הקודש שיהיו לו בנים שאינם מהוגנים, היה צריך להתעסק בפו"ר.

ויצוין למה שכתב בבית האוצר (ח"א כלל א' אות ג') לתרץ קושיית הרא"ם (להלן כד, י) האיך העביר אברהם הנחלה מישמעאל ובני קטורה והרי אסור להעביר דילמא נפיק ברא טבא. ותירץ דאברהם ידע ברוח הקודש דלא נפיק מינייהו זרעא מעליא. והקשה ע"ז מהא דחזקיהו דאין לסמוך על ידיעתו זאת לימנע מפו"ר. ותירץ דשאני חזקיהו שהיה לו חיוב פרו ורבו מדינא לא יכול לסמוך על רוח"ק, משא"כ אברהם דקיים כל התורה כולה רק ממת חסידות שפיר יכול לסמוך על רוח הקודש. ובוה אתי שפיר גם הקושיא על דברי רבינו.

א. האמרי אמת ז"ל (הובא בליקוטי יהודה) תירץ דכיון דאברהם אבינו לא יכל להוליד רק בדרך נס, וכדאיתא ביבמות (סד, ב), וכמו"כ דוד המלך שכל שנותיו היה בדרך נס וכדאיתא במדרש (במדב"ר יד, כד) שלקח שבעים שנה מאדם הראשון, א"כ כיון שהיה צריך לעשות נס, על זה ביקש שבעבור בנים רשעים אינו רוצה שיעשה לו נס, וע"ז לא שייך בהדי כבשי דרחמנא למה לך. [וע"ד זה נוכל לפרש גם המדרש הנ"ל בתפילת שלמה המלך].

ב. הגאון רבי משה בצלאל אלתר ז"ל (אחיו של האמרי אמת, הובא בליקוטי יהודה שם) תירץ, דרק להימנע מלעסוק בפו"ר אסור, כיון דהוא צריך לעשות מה שנצטווה, אבל אם עוסק בפו"ר ורק מתפלל שלא יהיו לו בנים מותר, דאז לא שייך לומר בהדי כבשי דרחמנא למה לך.

בוילקט יוסף (מנדלקורן, עמ' קפ"ג) מבאר בדעת האמרי אמת שלא תירץ כן בפשיטות לחלק בין תפילה לבין מעשה: א. דעם צדיקים הקב"ה מדקדק כחוט השערה, ומעניש על מחשבה ודיבור כמעשה [וציין לדברי המדבר קדמות (מערכת המ' אות י"ב) בשם ספר אספקלריא המאירה שבגן עדן העליון מענישין גם על מחשבה]. ב. שדיבורו של צדיק נחשב כמעשה, כדכתיב ותגור אומר ויקם, וא"כ דיבורו הוי כמניעה בפועל מלהוליד בן מכעיס [יש להעיר דלכאורה מבואר בתוס' ברכות (י, א ד"ה ההוא צדוקי) דלא כסברא זו. וע"פ האמור יש לדון במה שכתב בכלל חמדה (פר' תזריע אות ד') דתפילת משה לרפא הצרעת של מרים היה בגדר קציצת בהרת].

ג. בספר חיי יצחק (יוסטמן) כתב לתרץ: יש לומר דשאני קודם מתן תורה מאחר מתן תורה, כי אור התורה וחיוב המצוה של פרו ורבו, עדיפי ואלימי אחר מתן תורה, ויוכלו להפך בן הרע לטוב. שכן היה באמת גבי חזקיהו, שמשנה עשה תשובה ונהפך מרע לטוב.

ד. ועוד י"ל לפי מש"כ בספר חסידים (סי' שע"ה) באחד שלא רצה לישא אשה כיון שהיו אחיה רעים, ואמרו חז"ל דרוב בנים דומים לאחי האם, אמר לו אחד בהדי כבשי דרחמנא למה לך וכמו שאמר ישעיהו לחזקיהו, ואמר לו ששם הטעם לפי שישעיהו ידע שעתידים לצאת ממנו צדיקים, לכך אמר בהדי כבשי דרחמנא למה לך, אבל אני היה לי כל ימי לדאוג פן יהיו הבנים רעים, יעו"ש. והרי מפורש בדברי הס"ח דמותר להימנע מלישא אשה כשחושש שהבנים לא יהיו טובים, ומה שאמר ישעיהו לחזקיהו בהדי כבשי דרחמנא למה לך, כיון שהוא ידע דבטוחו של דבר יהיו לו בנים צדיקים. ולפי"ז מתורץ בפשיטות, דכשחושש באמת שלא יהיו לו בנים מהוגנים, מותר לו אפי' להימנע מפו"ר ככה"ג.